

Р. А. Кльоба,
аспірант, Волинський національний університет імені Лесі Українки
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-2060-9055>

DOI: 10.32702/2306-6814.2024.18.104

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ СМАРТ-СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

R. Kloba,
Postgraduate student, Lesia Ukrainka Volyn National University

CONCEPTUAL PRINCIPLES OF SMART SPECIALIZATION DEVELOPMENT OF THE REGIONS OF UKRAINE

У статті проаналізовано наукові підходи до визначення сутності поняття "смарт-спеціалізація". Запропоновано трактувати смарт-спеціалізацію як концепцію інноваційного розвитку та економічного зростання регіонів через розкриття та застосування потенціалу цього регіону, визначення пріоритетів фінансування інноваційної діяльності підприємств. Розглянуто європейський підхід щодо застосування концепції смарт-спеціалізації для розвитку регіонів. Зазначено чотири основні напрями, що визначені Європейською комісією як ті, яких необхідно дотримуватись в процесі реалізації стратегії смарт-спеціалізації. Узагальнено принципи смарт-спеціалізації розвитку регіонів: ресурсоорієнтованість, пріоритетність, ідентичність, відкритість, інноваційна спрямованість, контроль та моніторинг, вузька спеціалізація, доповнюваність. Виокремлено завдання, які стосуються смарт-спеціалізації та відображені в Національній економічній стратегії України. Виявлено особливості регіональних стратегій смарт-спеціалізації: зосередження політики підтримки та інвестицій на пріоритетних напрямках розвитку для сприяння інноваційного наукоємного виробництва; оцінювання сильних сторін та конкуренто сприятливих особливостей кожного регіону; заохочення акціонерів-інвесторів до фінансової участі в розвитку регіонів; інноваційна підтримка через спрямування інвестицій в бізнес-сектор; формування інформаційної доказової бази та застосування надійних систем моніторингу та оцінки. Підкреслено значний потенціал застосування смарт-спеціалізації для побудови стратегій та сприяння інноваційному розвитку регіонів України. Наявна законодавча основа та методична база дозволяє вітчизняним регіонам застосовувати новітні наукові підходи в процесі розробки та впровадження власних стратегій розвитку.

The article analyzes scientific approaches to defining the essence of the concept of "smart specialization". It was proposed to interpret smart specialization as a concept of innovative development and economic growth of regions through the disclosure and application of the potential of this region, determination of priorities for financing the innovative activities of enterprises. The article considered the European approach to the application of the concept of smart specialization for the development of regions. The four main areas identified by the European Commission as those

that must be followed in the process of implementing the smart specialization strategy were considered. A generalization of the principles of smart specialization of the development of regions was carried out, among which the author highlighted the principle of resource orientation, the principle of priority, the principle of identity, the principle of openness, the principle of innovative orientation, the principle of control and monitoring, the principle of narrow specialization and the principle of complementarity. Aspects and tasks related to smart specialization are highlighted in the National Economic Strategy of Ukraine. And the article reveals the peculiarities of regional strategies of smart specialization, namely: the focus of support and investment policies on priority areas of development to promote innovative knowledge-intensive production; assessment of strengths and competitive advantages of each region; encouraging shareholders-investors to participate financially in the development of regions; innovative support through the direction of investments in the business sector; formation of an information evidence base and application of reliable monitoring and evaluation systems. The significant potential of using smart specialization for building strategies and promoting the innovative development of Ukraine's regions is emphasized. The existing legislative basis and methodical basis allows domestic regions to apply the latest scientific approaches in the process of developing and implementing their own development strategies.

Ключові слова: смарт-спеціалізація, розвиток регіонів, стратегія розвитку, інноваційний розвиток, пріоритетність.

Key words: smart specialization, development of regions, development strategy, innovative development, priority.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Сучасні тенденції розвитку регіонів в Україні обумовлені складними умовами відновлення територій, що зазнали шкоди внаслідок воєнних дій, в умовах невизначеності, економічного спаду, погіршення демографічної ситуації та інших негативних чинників. Водночас масштабність змін, яких зазнала наша країна та її регіони зумовлюють необхідність масштабного переосмислення стратегій регіонального розвитку та формування нової інституційної сфери смарт-спеціалізованого регіонального управління. Державна політика спрямована на децентралізацію та регіональний розвиток, яка була започаткована у довоєнний період, довела свою ефективність, адже дозволила максимізувати ефективність роботи місцевих органів самоврядування у сфері розвитку територіальних громад та регіонів. Однак, руйнування інфраструктури окремих регіонів та невизначеність щодо термінів закінчення війни на територіях нашої країни ставить перед нами новий виклик щодо потреби максимально ефективно відновлювати та розвивати регіони, а отже, застосовувати сучасні стратегії інноваційного регіонального розвитку, зокрема смарт-спеціалізацію.

Таким чином, застосування смарт-спеціалізації при формуванні стратегій регіонального розвитку набуває особливої актуальності, оскільки дозволить мінімізувати втрати та максимально сприяти розвитку сильних сторін та можливостей кожного регіону країни, адже тільки через визначення спеціалізації регіонів можливо сформувати сучасну багатогранну та інноваційно-орієнтовану політику регіонального розвитку.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Концепція смарт-спеціалізації розвитку привертає увагу як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Відзначаємо сформованість теоретичних напрацювань концепції смарт-спеціалізації, відображення її основ та методичних рекомендацій на законодавчому рівні, широкий спектр наукових досліджень зарубіжних авторів у сфері застосування смарт-спеціалізації для визначення пріоритетності в розвитку регіонів. Серед зарубіжних науковців, що присвятили свої напрацювання концепції смарт-спеціалізації відзначаємо: D.Foray, P.David, B.Hall [2]; F. Hegyi, F. Prota [14]. Чимало уваги вітчизняних вчених дослідників присвячено вивченню концептуальних засад смарт-спеціалізації, зокрема: О. Березіна [7], Г. Возняк, І. Залуцький, І. Сторонянська [4], І. Єгоров, Ю. Рижкова [6], А. Олешко, З. Шацька, О. Ровнягін [5], С. Повна [10] та інші.

Віддаючи належне існуючим науковим напрацюванням в досліджуваній тематиці, відзначаємо потребу систематизації та поглиблення існуючих науково-методичних засад щодо концепції смарт-спеціалізації розвитку регіонів України.

ФОРМУВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою даного наукового дослідження ставимо узагальнення концептуальних засад смарт-спеціалізації розвитку регіонів України та обґрунтування доцільності застосування смарт-спеціалізації в Україні.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Досліджуючи смарт-спеціалізацію, насамперед відзначимо, що ця концепція бере свій початок в умовах посткризового розвитку, оскільки саме пошук шляхів виходу із глобальної економічної кризи початку XXI століття дав поштовх новітнім напрямкам розвитку, зокрема на конференціях OECD (Організація економічного співробітництва та розвитку) було обґрунтовано питання нової індустріальної політики, запропоновано смарт-підходи до вирішення економічних проблем [1].

Значний внесок в розвиток концепції смарт-спеціалізації зробили дослідники-економісти D. Foray, P. David, B. Hall, які обґрунтовують доцільність розглядати смарт-спеціалізацію як специфічний інструмент подолання кризових явищ, що включає розробку методології для створення умов економічного зростання у досліджуваних регіонах чи країнах [2].

Загалом в сучасній науці існує чимало наукових підходів щодо розкриття сутності поняття "смарт-спеціалізація", що пояснюється багатогранністю досліджуваного поняття.

Так, в аналітичних положеннях Європейського Союзу під смарт-спеціалізацією розуміють інноваційну стратегію (національну або регіональну), що спрямована на формування пріоритетних напрямів розвитку та формування конкурентних переваг саме на базі цих пріоритетів, що дозволить сприяти інноваційному розвитку бізнесу через модернізацію виробничих потужностей для посилення конкурентоспроможності та швидкому реагуванні на ринкові коливання [3]. Відзначимо, що європейський досвід застосування смарт-спеціалізації передбачає залучення різноманітних учасників для розроблення стратегій розвитку, в тому числі: представників бізнесу, органів влади, як національної, так і регіональної, наукових установ.

Варто відзначити внесок, який зробили в дослідження смарт-спеціалізації колектив науковців "Інституту регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України", зокрема в монографії "Смарт-спеціалізація регіонів України: методологія та прагматика реалізації" [4] досліджено європейський досвід смарт-стратегування розвитку регіонів, запропоновано оптимальні варіанти імплементації цього досвіду для України, здійснено поглиблення теоретико-методичних засад концепції смарт-спеціалізації. Так, науковці відмічають дуальний характер смарт-спеціалізації: з одного боку, смарт-спеціалізація є інструментом політики, з іншого — смарт-стратегію можна розглядати як стратегічну концепцію,

що, водночас, має чимало спільних рис і кластерну політику [4, с. 29].

А. Олешко, З. Шацька та О. Ровнягін визначають смарт-спеціалізацію як "модель регіонального та міжрегіонального партнерства, що має значний потенціал забезпечення регіонального розвитку" [5]. Науковці обґрунтовують, що основним принципом при виборі пріоритетів функціонування суб'єктів господарювання ґрунтуючись на оцінці регіонального потенціалу має бути взаємоузгодженість довгострокових пріоритетів інноваційного регіонального розвитку та короткострокових цілей щодо відновлення систем господарювання, які зазнали пошкоджень чи були зруйновані [5].

Над імплементацією європейської методології формування стратегії смарт-спеціалізації в процесі формування державної політики та стратегій смарт-спеціалізації в реаліях України працювали І. Єгорова та Ю. Рижкова, які здійснили спробу оцінювання, виявлення сильних і слабких сторін вітчизняної інноваційної системи [6].

О. Березіна стверджує, що "смарт-спеціалізація — це нова модель регіонального та міжрегіонального партнерства, що має значний потенціал забезпечення регіонального розвитку" [7, с. 44]. Науковець, в процесі дослідження обґрунтовує саме важливість застосування смарт-спеціалізації в регіональному розвитку та потребу застосування накопиченого європейського досвіду в сфері смарт-розвитку регіонів при формуванні національних та регіональних стратегій розвитку.

Розглянемо детальніше методичні засади смарт-спеціалізації відповідно до положень ЄС [8]. Так, виокремлюється поняття "стратегія смарт спеціалізації", під якою розуміють національну або регіональну стратегію, що визначає пріоритетність для формування конкурентних переваг через розвиток, взаємоузгодженість сильних наукових та інноваційних сторін регіону/галузі з цілями та пріоритетами суб'єктів господарювання, розвитку ринку.

Відповідно до положень ЄС, стратегія смарт-спеціалізації може розроблятися та затверджуватися як самостійна стратегія, однак може бути складовою частиною національної чи регіональної стратегії інноваційного та наукового розвитку [8].

Відзначимо 4 основні напрями, що визначені Європейською комісією як ті, яких необхідно дотримуватися в процесі реалізації стратегії смарт-спеціалізації [9]:

- сприяння продовженню реформування дослідницьких та інноваційних систем у регіонах;
- поглиблення міжрегіональної співпраці в сфері інноваційного інвестування;
- застосування наукових підходів та інноваційних рішень в недостатньо розвинутих та промислових перехідних регіонах;
- взаємоузгодження між політиками та інструментами ЄС.

Досліджуючи концептуальні засади смарт-спеціалізації розвитку регіонів України, розглянемо чинники, що мають вплив на формування стратегій розвитку за принципами смарт-спеціалізації.

Вітчизняні дослідники А. Олешко, З. Шацька та О. Ровнягін виокремлюють формотворчі чинники смарт-спеціалізації, а саме: попит та пропозицію, інновації та

Рис. 1. Принципи смарт-спеціалізації у формуванні стратегії розвитку

Джерело: систематизовано, узагальнено та згруповано за даними [4, с. 36; 11; 14].

смарт-технології, зовнішні загрози, цілі сталого розвитку, розвиток підприємницького сектору, суспільство знань, державну та регіональну політики, цифрову трансформацію, концепцію смарт-міста [5].

С. Півна надає наступне трактування поняття "регіональна смарт-спеціалізація" — це модель структурних змін, що спрямована на диверсифікацію регіональної економіки шляхом розробки нових напрямів виробничої діяльності, та покликана сприяти структурному розвитку економіки регіону як кумулятивному процесу, що відображає існуючі та перспективні сильні сторони регіонального розвитку [10].

Відзначимо, що в Україні законодавчо закріплено доцільність застосування смарт-спеціалізації для регіонального розвитку, зокрема, в Методиці розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації, згідно якої "смарт-спеціалізація — підхід, що передбачає аргументоване визначення суб'єктами регіонального розвитку в рамках регіональної стратегії окремих стратегічних цілей та завдань щодо розвитку видів економічної діяльності, які мають інноваційний потенціал з урахуванням конкурентних переваг регіону та сприяють трансформації секторів економіки в більш ефективні" [11].

Важливість застосування смарт-спеціалізації у процесах стратегічного планування регіонального

розвитку обґрунтовується, зокрема, потребами у сприянні сталого розвитку, зростанні ефективності управління інноваційними процесами, створення сприятливого для інноваційного розвитку середовища в регіоні, стимулювання інноваційної та інвестиційної активності регіону [11]. Законодавчо закріплено, що при розробці регіональної стратегії має застосовуватися смарт-спеціалізація, зокрема, для визначення основних тенденцій, виявлення проблем соціально-економічного характеру, що перешкоджають розвитку в регіоні, оцінювання потенціалів регіону (кадрового, виробничого, фінансового, наукового, інноваційного). Принципи смарт-спеціалізації, відповідно до Методики розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації наступні: інноваційна спрямованість, відкритість, паритетність, координація, доповнюваність, диверсифікація, вузька спеціалізація [11].

В загальному розумінні, можна стверджувати, що смарт-спеціалізація (або "S3" від англ. Smart Specialisation Strategy) виникла як концепція Європейської комісії, яка була орієнтована на підтримку інноваційного розвитку регіонів та країн, з метою їх розвитку та розбудови у рамках реалізації економічної стратегії Європейського Союзу "Стратегія 2020: Стратегія розумного, сталого та всеосяжного зростання" [12].

Концепція смарт-спеціалізації в ЄС, на відміну від України, розвивається вже досить давно та успішно, про що свідчить функціонування Smart Specialization Platform (платформа SMART-спеціалізації) для модернізації промисловості, яка була започаткована у 2016 р. [12]. Метою створення Smart Specialization Platform стало поглиблення координації між смарт-спеціалізацією та регіональним співробітництвом для інноваційного розвитку промисловості та підвищення її конкурентоздатності. Дана платформа забезпечує поглиблення співпраці та координацію реалізації заходів, які реалізуються в регіонах ЄС, кластерів, бізнес-партнерів, які в рамках міжнародного співробітництва, співпрацюють для реалізації інвестиційних проектів відповідно до принципів смарт-спеціалізації.

Існує наукова думка, що для забезпечення лідируючих позицій Європи у глобалізованому світі необхідно вирішити чотири основні завдання [10]:

1) стабільне зростання інноваційного та конкурентоспроможного потенціалу регіонів ЄС як основи для моделі стійкого зростання;

2) вдосконалення спільної праці в рамках політики і програм ЄС на підтримку інноваційного розвитку регіонів ЄС;

3) поглиблення міжрегіонального співробітництва, як основного елемента в глобалізованих економіках;

4) посилення акценту на менш розвинених та індустріальних регіонах з перехідною економікою.

При формуванні стратегії розвитку регіонів в Україні для визначення сфер смарт-спеціалізації використовуються наступні критерії [11]:

— Наявність в регіону ресурсної бази;

— Оцінка потенціалу регіону та його потенційної спроможності;

— Оцінювання диверсифікаційних можливостей галузей економіки регіону шляхом розвитку конкурентоспроможних кластерів, формування міжгалузевих зв'язків чи інших видів економічної діяльності;

— Прогнозування результативності заходів щодо досягнення високої концентрації підприємств у регіоні (впровадження інновацій, застосування співпраці на умовах державно-приватного партнерства);

— Визначення місця регіону на внутрішньому ринку країни та його значення для міжнародних ринків.

Підсумовуючи вищевикладене, виділимо основні принципи смарт-спеціалізації у формуванні стратегії розвитку (Рис. 1).

Принцип пріоритетності передбачає, що бізнес буде виявляти та надавати інформацію щодо видів діяльності на території регіону, в тому числі інноваційної діяльності, а органи влади здійснюють оцінку потенціалу регіонального розвитку, забезпечують умови для приватних підприємств, які дозволять їм реалізувати власний інноваційний потенціал. Визначення пріоритетних напрямів інвестицій для розвитку дозволить визначити першочергові цілі для фінансування. Таким чином, фінансування буде здійснюватися не за секторами економіки, а за видами діяльності [14].

Принцип доповнюваності враховує можливість швидкого реагування на зміни. Для прикладу інноваційні відкриття чи висококонкурентні товари чи послуги можуть з'явитися в певному регіоні, що, в свою чергу, по-

требує доповнення стратегії регіонального розвитку на основі нової інформації.

Взаємопов'язаним із принципом доповнюваності вбачаємо принцип контролю та моніторингу процесу реалізації стратегії регіонального розвитку. На основі одержаних інформаційних даних при потребі можна прийняти рішення про коригування стратегії розвитку, припинення або перерозподілу державної підтримки спрямованої на інноваційний розвиток регіону, перегляд пріоритетів тощо.

Концепція смарт-спеціалізації передбачена для застосування у рамках Національної економічної стратегії України на період до 2030 року, зокрема в напрямі 10 та в напрямі 16. Розглянемо детальніше окремі аспекти застосування смарт-спеціалізації для розвитку регіонів в Україні. Так, відповідно до переліку цілей та завдань Національної економічної стратегії на період до 2030 р., стратегічна ціль №4 "Створення нових виробничих потужностей через стимулювання інноваційної діяльності підприємств у всіх регіонах країни із використання конкурентних переваг кожного з них" передбачає, застосовуючи методику ЄС, застосування та реалізацію підходу смарт-спеціалізації кожного окремо взятого регіону країни, а також передбачає приєднання України до S3 Platform (Європейська Платформа смарт-спеціалізації [11]).

Завдання, які стосуються смарт-спеціалізації та передбачені в рамках реалізації Стратегічної цілі № 1 (напрямок 16) "Забезпечення ефективного планування регіонального розвитку" включають [15]: фінальний етап процесу визначення напрямів смарт-спеціалізації регіонами України; внесення напряму підтримки регіонального розвитку на основі смарт-спеціалізації до оновленої Угоди про асоціацію між ЄС та Україною; вирішення питань державного фінансування визначених смарт-спеціалізацією пріоритетних видів діяльності в регіонах.

Відзначимо, що застосування концепції смарт-спеціалізації активно використовується для формування стратегій регіонального розвитку в Україні. Наприклад, в Стратегії розвитку Івано-Франківської області на 2021—2027 роки, за результатами дослідження смарт-спеціалізації Івано-Франківської області, було виокремлено дванадцять видів економічної діяльності, які мають інноваційний потенціал, серед них: виробництво продукції хімічної промисловості; виготовлення гумових шин, покриттів і камер; виробництво цементу, вапна та гіпсових сумішей; виробництво абразивних виробів і неметалевих мінеральних виробів; виробництво електродвигунів, генераторів, трансформаторів, електророзподільчої та контрольної апаратури та інші [16, с. 27].

У Стратегії збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на 2021—2027 рр. з використанням смарт-спеціалізації визначено, що регіон має високий потенціал до інноваційного розвитку у сфері медичного туризму (індустрії лікування та оздоровлення) та сфері впровадження агротехнологій з використанням ІТ-інновацій [17].

У Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року на основі кількісного аналізу виокремлено основні напрямки смарт-спеціалізації: розвиток інноваційно-інвестиційної дорожньо-транспортної логістич-

ної інфраструктури регіону; сприяння розвитку екологічно-чистого збалансованого виробництва продуктів харчування та контроль якості [18].

Розвиток інноваційно-орієнтованих галузей економіки (на засадах смарт-спеціалізації), що передбачає Стратегія розвитку Київської області на 2021—2027 роки включає в себе: розвиток інноваційної екосистеми; Активізацію наукової та інноваційної діяльності в секторах смарт— спеціалізації; розвиток людського капіталу для підтримки смарт-спеціалізації регіону [19, с. 87—88].

Окреслюючи особливості впровадження концепції смарт-спеціалізації в вітчизняну практику побудови стратегій регіонального розвитку, відзначимо RBM-підхід (підхід, що орієнтований на отримання результату), який набуває все більшої популярності, оскільки дозволяє здійснювати контроль ефективності інвестиційного фінансування та системно управляти процесами реалізації заходів регіональних стратегій розвитку [4, с. 42].

Досліджуючи регіональні стратегії смарт-спеціалізації відзначають їх наступні особливості [7; 10]:

1) зосередження політики підтримки та інвестицій на пріоритетних напрямках розвитку для сприяння інноваційного наукоємного виробництва. Визначені пріоритети мають бути представлені обмеженою кількістю, що дозволить зосередити ресурси та вийти у світові лідери з їх реалізації, створивши критичну масу інновацій. Смарт-спеціалізація передбачає зосередження на конкурентних можливостях та врахування реалістичних сценаріїв зростання через оцінку потенціалів регіонів;

2) оцінювання сильних сторін та конкурентосприятливих особливостей кожного регіону для формування регіональної (місцевої) стратегії розвитку, яка ґрунтується на дослідженні ресурсного потенціалу регіону, наявних активів, соціально-економічних особливостей регіону, з метою виявлення унікальних можливостей для розвитку і зростання;

3) заохочення акціонерів-інвесторів до фінансової участі в розвитку регіонів, визначення за допомогою смарт-спеціалізації пріоритетів не повинно відбуватися "зверху-вниз", натомість має механізм залучення зацікавлених осіб має носити інклюзивний та інтерактивний характер, де бізнес, ринкові сили та представники влади збирають інформацію про інноваційні заходи, а влада оцінює результати та надає можливість залученням до процесів смарт-спеціалізації суб'єктам реалізації цього потенціалу;

4) інноваційна підтримка через спрямування інвестицій в бізнес-сектор — інноваційна спрямованість має передбачати фінансування інновацій в різнобічних сферах, в тому числі інновації в соціальній сфері, підтримку технологічних нововведень, що дозволить кожному регіону формувати власну політику розвитку з врахуванням власних унікальних соціально-економічних особливостей [20; 21];

5) формування інформаційної доказової бази та застосування надійних систем моніторингу та оцінки, а також механізмів доопрацювання наявних стратегій регіонального розвитку з врахуванням змін в пріоритетності розвитку конкретного регіону.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Підсумовуючи вищевикладене, відзначимо широкий спектр наукових думок, поглядів та підходів щодо розкриття сутності поняття "смарт-спеціалізація", що враховують різнопланові досліджуваного поняття. В рамках даного дослідження, трактуємо смарт-спеціалізацію розвитку регіонів як концепцію інноваційного розвитку та економічного зростання регіонів через розкриття та застосування потенціалу цього регіону, визначення пріоритетів фінансування інноваційної діяльності підприємств. Основними принципами смарт-спеціалізації розвитку регіонів вважаємо: ресурсорієнтованість, пріоритетність, ідентичність, відкритість, інноваційна спрямованість, контроль та моніторинг, вузька спеціалізація, доповнюваність.

Варто відзначити, значний потенціал застосування смарт-спеціалізації для побудови стратегій та сприяння інноваційному розвитку регіонів України. Наявна законодавча основа та методична база дозволяє вітчизняним регіонам застосовувати новітні наукові підходи в процесі розробки та впровадження власних стратегій розвитку. Крім того, наявність в усіх вітчизняних регіонах власних стратегій розвитку впливає на покращення не лише інвестиційного потенціалу цих регіонів, а й інвестиційного потенціалу нашої країни.

Загалом поширення практики застосування концепції смарт-спеціалізації вважаємо ключовим чинником створення нових інноваційних конкурентоспроможних видів економічної діяльності в регіонах та сприяння розвитку економічних суб'єктів в регіонах.

Таким чином, сучасні умови посилення глобалізаційних процесів та інноваційного розвитку світової економіки ставлять виклики перед Україною, оскільки необхідно забезпечити використання власних можливостей та сильних сторін, застосування концепції смарт-спеціалізації для формування ефективної стратегії розвитку, яка, в свою чергу, має ґрунтуватися на засадах стратегій регіональному розвитку. Саме в розвитку регіонів на засадах смарт-спеціалізації вбачаємо перспективу процвітання вітчизняної економіки, її інноваційну модернізацію та конкурентоспроможність.

Література:

1. OECD. Innovation-driven Growth in Regions: The Role of Smart Specialisation. 2013. URL: <http://www.oecd.org/sti/inno/smart-specialisation.pdf> (дата звернення: 22.08.2024).
2. Foray D., David P., Hall B. Smart Specialisation — The Concept. Knowledge Economists Policy Brief. 2009. Vol. 9, P. 1—5. URL: https://ec.europa.eu/invest-in-research/pdf/download_en/kfg_policy_brief_no9.-pdf?11111 (дата звернення: 22.08.2024).
3. EUR-Lex. Regulation (EU) No 1303/2013 of the European Parliament and of the Council of 17 December 2013 laying down common provisions on the European Regional Development Fund. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2013/1303/oj> (дата звернення: 22.08.2024).
4. Смарт-спеціалізація регіонів України: методологія та прагматика реалізації: монографія; наук. ред. Сторонянська І. З. / ДУ "Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України". Львів, 2022. 424 с.

5. Олешко А. А., Шацька З. Я., Ровнягин О. В. Smart-спеціалізація України в перспективі післявоєнного відновлення економіки. Ефективна економіка. 2022. № 5. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2022/11.pdf (дата звернення: 25.08.2024).
6. Єгоров І.Ю., Рижкова Ю.О. Інноваційна політика та імплементація розумної спеціалізації в Україні. Економіка і прогнозування. 2018. Вип. 3, с. 48—64.
7. Березіна О.Ю. Сمارт-спеціалізація для покращення умов життя домогосподарств: європейський досвід. Економіка і організація управління. 2018. № 4 (32). URL: <https://jeou.donnu.edu.ua/article/view/6573> (дата звернення: 25.08.2024).
8. Guide to Research and Innovation Strategies for Smart Specialisation (RIS 3) Luxembourg, 2012. URL: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/smart_specialisation/smart_ris3_2012.pdf. (дата звернення: 25.08.2024).
9. Communication from the commission to the european parliament, the council, the european economic and social committee and the committee of the regions. A Budget for Europe 2020 — Part II. URL: https://eurlex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:d0e5c248-4e35-450f-8e30—3472afbc7a7e.0011.02/DOC_4&format=PDF (дата звернення: 24.08.2024).
10. Повна С.В. SMART-спеціалізація як сучасна концепція розробки стратегії розвитку регіону: особливості реалізації в ЄС та Україні. Особливості діяльності місцевих органів публічного управління в умовах переформування владних повноважень: монографія. Чернівці, 2020. С. 264—273.
11. Про затвердження Методики розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації: наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України 31.03.2016 р. №79. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0632-16?find=1&text=%D1%81%D0%BC%D0%B0%D1%80%D1%82#w1_1 (дата звернення: 28.08.2024).
12. EUROPE 2020. A European strategy for smart, sustainable and inclusive grow URL: <https://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20%20EN%20version.pdf> (дата звернення: 23.08.2024).
13. Smart Specialization Platform: Strategies for research and innovation-driven growth. URL: <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/> (дата звернення: 23.08.2024).
14. Hegyi, F. B., Prota, F. Assessing Smart Specialisation: Monitoring and Evaluation Systems. Publications Office of the European Union. Luxembourg, 2021. URL: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC123734> (дата звернення: 21.08.2024).
15. Національна економічна стратегія на період до 2030 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 3.03.2021 р. № 179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#n25> (дата звернення: 20.08.2024).
16. Стратегія розвитку Івано-Франківської області на 2021—2027 роки. URL: <https://www.if.gov.ua/strategiya-rozvitku-ivano-frankivskoyi-oblasti> (дата звернення: 20.08.2024).
17. Стратегія збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2027 року. URL: <https://rdasa.vn.ua/strategiia/strategiia-rehionalnoho-rozvytku-vinnyskoi-oblasti> (дата звернення: 20.08.2024).
18. Стратегія розвитку Волинської області на період до 2027 року. URL: <https://voladm.gov.ua/category/strategiya-rozvitku-volinskoyi-oblasti-na-period-do-2027-roku1/1/> (дата звернення: 20.08.2024).
19. Стратегія розвитку Київської області на 2021—2027 роки URL: <https://koda.gov.ua/kiivshhina/rozvytok-regionu/strategiya-rozvytku/> (дата звернення: 20.08.2024).
20. Павліха Н. В., Войчук М. В. Організаційно-економічні засади управління сталим розвитком міста: монографія. Луцьк: Вежа-Друк, 2019. 236 с.
21. Pavlikha N., Khomiuk N., Demianchuk O., Shelenko D., Sai L., Korneliuk O., Naumenko N., Skorohod I., Tsymbaliuk I., Voichuk M. Economic assessment of inclusive development of territorial communities within rural areas: a case study of Ukraine. Ad Alta: Journal Of Interdisciplinary Research. 2022. Volume 12, Issue 1, Special XXV. PP. 97—104. URL: <https://www.magnanimitas.cz/ADALTA/120125/PDF/120125.pdf> (дата звернення: 24.08.2024).
22. Цимбалюк І. О., Павліха Н. В., Корнелюк О. А. Місцеві бюджети як основа фінансової самостійності та конкурентоспроможності територій. Економіка та суспільство. 2023. №55. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2937> (дата звернення: 22.08.2024).

References:

1. OECD (2013), "Innovation-driven Growth in Regions: The Role of Smart Specialisation", available at: <http://www.oecd.org/sti/inno/smart-specialisation.pdf> (Accessed 22 August 2024).
2. Foray, D., David, P. and Hall, B. (2009). "Smart Specialisation — The Concept", Knowledge Economists Policy Brief, vol. 9, pp.1—5. available at: https://ec.europa.eu/invest-in-research/pdf/download_en/kfg_policy_brief_no9.pdf?11111 (Accessed 22 August 2024).
3. EUR-Lex (2013), "Regulation (EU) No 1303/2013 of the European Parliament and of the Council of 17 December 2013 laying down common provisions on the European Regional Development Fund", available at: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2013/1303/oj> (Accessed 22 August 2024).
4. Storonyans'ka, I. (2022), Smart-spetsializatsiya rehioniv Ukrayiny: metodolohiya ta prahmatyka realizatsiyi [Smart specialization of regions of Ukraine: methodology and pragmatics of implementation], Instytut rehional'nykh doslidzhen' imeni M. I. Dolishn'oho NAN Ukrayiny, Lviv, Ukraine.
5. Oleshko, A.A. Shats'ka, Z.J. and Rovnyahin, O.V. (2022) "Smart specialization of Ukraine in the perspective of post-war economic recovery", Efektyvna ekonomika, [Online], vol. 5, available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2022/11.pdf (Accessed 25 August 2024).

6. Yegorov, I.Yu. and Ryzhkova, Yu.O. (2018), "Innovative policy and implementation of smart specialization in Ukraine", *Ekonomika i prohozuvannya*, vol. 3, pp. 48—64.

7. Berezina, O. Yu. (2018) "Smart specialization to improve the living conditions of households: European experience", *Ekonomika i orhanizatsiya upravlinnya*, vol. 4 (32). available at: <https://jeou.donnu.edu.ua/article/view/6573> (Accessed 25 August 2024).

8. Publications Office of the European Union (2012), "Guide to Research and Innovation Strategies for Smart Specialisation (RIS 3)", available at: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/smart_specialisation/smart_ris3_2012.pdf. (Accessed 25 August 2024).

9. EUR-Lex (2011), "Communication from the commission to the european parliament, the council, the european economic and social committee and the committee of the regions. A Budget for Europe 2020 — Part II", available at: https://eurlex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:d0e5c248-4e35-450f-8e30-3472afbc7a7e.0011.02/DOC_4&format=PDF. (Accessed 24 August 2024).

10. Povna, S.V. (2020), "SMART-specialization as a modern concept of regional development strategy development: peculiarities of implementation in the EU and Ukraine", *Osoblyvosti diyal'nosti mistsevykh orhaniv publichnoho upravlinnya v umovakh pereformatuvannya vladnykh povnovazhen'* [Peculiarities of the activity of local public administration bodies in the conditions of reformatting of authorities], Chernihiv, Ukraine.

11 Ministry of Regional Development, Construction and Housing and Communal Economy of Ukraine (2016), Order "On approval of the Methodology for the development, monitoring and evaluation of the effectiveness of the implementation of regional development strategies and action plans for their implementation", available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0632-16?find=1&text=%D1%81%D0%BC%D0%B0%D1%-80%D1%82#w1_1 (Accessed 28 August 2024).

12. European Commission (2020), "EUROPE 2020. A European strategy for smart, sustainable and inclusive growth", available at: <https://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf> (Accessed 23 August 2024).

13. European Commission (2024), "Smart Specialization Platform: Strategies for research and innovation-driven growth", available at: https://ec.europa.eu/growth/industry/policy/smart-specialisation_en (Accessed 23 August 2024).

14. Hegyi, F. B. and Prota, F. (2021), "Assessing Smart Specialisation: Monitoring and Evaluation Systems", Publications Office of the European Union, available at: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC123734> (Accessed 21 August 2024).

15. Cabinet of Ministers of Ukraine (2021), "National economic strategy for the period up to 2030", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#n25> (Accessed 20 August 2024).

16. Ivano-Frankivsk Regional State Administration (2020), "Development strategy of the Ivano-Frankivsk

region for 2021—2027", available at: <https://www.if.gov.ua/strategiya-rozvitku-ivano-frankivskoyi-oblasti> (Accessed 20 August 2024).

17. Vinnytsia Regional State Administration (2020), "Strategy of balanced regional development of Vinnytsia region for the period until 2027", available at: <https://rdasa.vn.ua/strategiia/strategiia-rehionalnoho-rozvytku-vinnytskoi-oblasti> (Accessed 20 August 2024).

18. Volyn Regional State Administration (2020), "Development strategy of the Volyn region for the period until 2027", available at: <https://voladm.gov.ua/category/strategiya-rozvitku-volinskoyi-oblasti-na-period-do-2027-roku1/1/> (Accessed 20 August 2024).

19. Kyiv Regional State Administration (2020), "Development strategy of the Kyiv region for 2021-2027", available at: <https://koda.gov.ua/kiivshhina/rozvytok-regionu/strategiya-rozvytku/> (Accessed 20 August 2024).

20. Pavlikha, N.V. and Voychuk, M.V. (2019), *Orhanizatsiyno-ekonomichni zasady upravlinnya stalym rozvytkom mista* [Organizational and economic principles of managing the sustainable development of the city], Vezha-Druk, Lutsk, Ukraine.

21. Pavlikha, N. Khomiuk, N. Demianchuk, O. Shelenko, D. Sai, L. Korneliuk, O. Naumenko, N. Skorohod, I. Tsymbaliuk, I. And Voichuk, M. (2022), "Economic assessment of inclusive development of territorial communities within rural areas: a case study of Ukraine", *Ad Alta: Journal Of Interdisciplinary Research*, Vol. 12, pp. 97—104, available at: <https://www.magnanimitas.cz/ADALTA/120125/PDF/120125.pdf> (Accessed 24 August 2024).

22. Tsymbalyuk, I. O. Pavlikha, N. V. and Kornelyuk, O. A. (2023), "Local budgets as the basis of financial independence and competitiveness of territories", *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 55, available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2937> (Accessed 22 August 2024).

Стаття надійшла до редакції 09.09.2024 р.

<https://nayka.com.ua>

Електронне фахове видання

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Виходить 12 разів на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)
Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292

e-mail: economy_2008@ukr.net

viber: +38 050 3820663